

มูลฝอยติดเชื้อและการจัดการตามมาตรฐาน

กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยชัย จันท์สมุด
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ความหมายของมูลฝอยติดเชื้อ

มูลฝอยติดเชื้อ หมายถึง มูลฝอยที่มีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณหรือมีความเข้มข้น ถ้ามีการสัมผัสหรือใกล้ชิดกับมูลฝอยนั้น สามารถทำให้เกิดโรคได้ หมายถึงมูลฝอยดังต่อไปนี้ ที่เกิดขึ้นหรือใช้ในกระบวนการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์และการรักษาพยาบาล การให้ภูมิคุ้มกันโรค และการทดลองเกี่ยวกับโรค และการตรวจชันสูตรศพหรือซากสัตว์ รวมทั้งในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นมูลฝอยติดเชื้อด้วย อันได้แก่ ซากหรือชิ้นส่วนของมนุษย์หรือสัตว์ที่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพหรือซากสัตว์ และการใช้สัตว์ทดลอง วัสดุของมีคม เช่น เข็ม ใบมีด กระบอกฉีดยา หลอดแก้ว ภาชนะที่ทำด้วยแก้ว สไลด์และแผ่นกระจกปิดสไลด์ วัสดุซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด สารน้ำจากร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ หรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิตเช่น สาลี ผ้าก๊อซ ผ้าต่างๆ และท่อยาง มูลฝอยทุกชนิดที่มาจากห้องรักษาผู้ป่วยติดเชื้อร้ายแรง และรวมถึง ซากหรือชิ้นส่วนของอวัยวะของมนุษย์หรือสัตว์ ที่ได้จากการทดลองหรือการชันสูตร วัสดุหรือของมีคมที่สัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสเลือดหรือสารน้ำจากร่างกายมนุษย์หรือสัตว์ นอกจากนี้ ยังรวมทั้งมูลฝอยทุกๆ ชนิดที่มาจากห้องรักษาผู้ป่วยที่ติดเชื้อร้ายแรงอีกด้วย ซึ่งต้องดำเนินการเก็บรวบรวมและกำจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงนี้ด้วย

การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ เพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545 ซึ่งสามารถแบ่งขั้นตอนหลักในทางปฏิบัติได้ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ
 - 1) มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ซึ่งมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบดูแลระบบการเก็บ ขนและกำจัดมูลฝอยติดเชื้อภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยติดเชื้อ
 - 2) ผู้ปฏิบัติงานเคลื่อนย้ายและกำจัดมูลฝอยติดเชื้อได้รับการอบรมหลักสูตรการป้องกัน และระงับการแพร่เชื้อหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น
 - 3) มีการแยกมูลฝอยติดเชื้อออกจากมูลฝอยอื่น ๆ ณ แหล่งกำเนิด
 - 4) มีการแยกมูลฝอยติดเชื้อ ระหว่างวัสดุมีคม และวัสดุไม่มีคม
 - 5) ภาชนะบรรจุมูลฝอยติดเชื้อประเภทวัสดุมีคม มีลักษณะเป็นกล่องหรือถังที่
 - 6) ทำด้วยวัสดุแข็งแรงทนทานต่อการแทงทะลุและการกัดกร่อนของสารเคมีมีฝาปิดมิดชิด และป้องกันการรั่วไหลของเหลวภายในได้
 - 7) ภาชนะบรรจุมูลฝอยติดเชื้อประเภทวัสดุไม่มีคม มีลักษณะเป็นถุงสีแดงที่บ่งแสงทำจากพลาสติกหรือวัสดุอื่นที่มีความเหนียวไม่ฉีกขาดง่าย ทนทานต่อสารเคมี การรับน้ำหนัก กันน้ำได้ ไม่รั่วซึมและไม่ดูดซึม
 - 8) เครื่องหมายและคำเตือนที่บ่งบอกให้บุคคลทั่วไปทราบว่าเป็นภาชนะบรรจุมูลฝอยติดเชื้อ
 - 9) มูลฝอยติดเชื้อประเภทวัสดุไม่มีคม บรรจุไม่เกิน 2 ใน 3 ส่วนของถุงและมีดปากถุงด้วยเชือกหรือวัตถุอื่นให้แน่น
 - 10) มูลฝอยติดเชื้อ ประเภทวัสดุมีคม บรรจุไม่เกิน 3 ใน 4 ส่วนของกล่อง
 - 11) ภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยติดเชื้อ มีการใช้งานเพียงครั้งเดียวและทำลายพร้อมกับการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ

2. การเคลื่อนย้ายขนส่งมูลฝอยติดเชื้อ

- 1) ผู้ปฏิบัติงานเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ประกอบด้วยถุงมือยางหนา ผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปาก-ปิดจมูก และรองเท้าพื้นยางหุ้มแข้ง ในขณะที่ปฏิบัติงาน
- 2) ใช้รถเข็นเคลื่อนย้าย ภาชนะบรรจุมูลฝอยติดเชื้อยกเว้นกรณีที่มีมูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้นน้อย
- 3) มีการกำหนดเวลาและเส้นทางการเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อที่แน่นอน
- 4) มีการทำความสะอาดรถเข็นและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานทุกวันในบริเวณที่จัดไว้เฉพาะและน้ำเสียที่เกิดจากการล้างทำความสะอาดมีการระบายลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย
- 5) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีพื้นและผนัง ทึบ ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่ายด้วยน้ำ และมีฝาปิดมิดชิด ป้องกันสัตว์และแมลงนำโรคได้
- 6) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีข้อความสีแดงที่ระบุว่า “รถเข็นมูลฝอยติดเชื้อ ห้ามนำไปใช้ในกิจการอื่น”
- 7) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีอุปกรณ์/เครื่องมือสำหรับเก็บมูลฝอยติดเชื้อ ในกรณีที่ตกลงประจํารถเข็น
- 8) การเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อผู้ปฏิบัติงานเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ประกอบด้วยถุงมือยางหนา ผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปาก-ปิดจมูก และรองเท้า พื้นยางหุ้มแข้ง ในขณะที่ปฏิบัติงาน
- 9) การเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อใช้รถเข็นเคลื่อนย้ายภาชนะบรรจุมูลฝอยติดเชื้อยกเว้นกรณีที่มีมูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้นน้อย
- 10) การเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีการกำหนดเวลาและเส้นทางการเคลื่อนย้าย มูลฝอยติดเชื้อที่แน่นอน
- 11) การเคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีการทำความสะอาดรถเข็นและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานทุกวันในบริเวณที่จัดไว้เฉพาะและน้ำเสียที่เกิดจากการล้างทำความสะอาดมีการระบายลงสู่ระบบบำบัดน้ำเสีย
- 12) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีพื้นและผนัง ทึบ ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่ายด้วยน้ำ และมีฝาปิดมิดชิด ป้องกันสัตว์และแมลงนำโรคได้

13) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีข้อความสีแดงที่ระบุว่า “รถเข็นมูลฝอยติดเชื้อ ห้ามนำไปใช้ในกิจการอื่น”

- 14) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อมีระบบป้องกันบุคคลทั่วไปไม่ให้อาจเข้าไปในที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อได้
- 15) ลักษณะของรถเข็นที่ใช้เคลื่อนย้ายมูลฝอยติดเชื้อมีอุปกรณ์/เครื่องมือสำหรับเก็บมูลฝอยติดเชื้อ ในกรณีที่ตกลงประจํารถเข็น
- 16) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อเป็นห้องหรืออาคารเฉพาะ แยกจากอาคารอื่นและอยู่ในที่ที่สะดวกต่อการขนมูลฝอยไปกำจัด
- 17) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อมีพื้นและผนังเรียบ ทำความสะอาดได้ง่ายและ มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค
- 18) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อมีขนาดเพียงพอสำหรับบรรจุมูลฝอยติดเชื้ออย่างน้อย 2 วัน
- 19) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อมีรางหรือท่อระบายน้ำเสียเชื่อมต่อกับระบบบำบัดน้ำเสีย
- 20) สถานที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อมีข้อความแจ้งเตือนขนาดสามารถเห็นได้ชัดเจนว่า “ที่พักรวมมูลฝอยติดเชื้อ” ไว้ที่หน้าห้องหรือหน้าอาคาร

3. การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ

- 1) กรณีดำเนินการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อเองได้รับความเห็นชอบจากราชการส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อได้
- 2) กรณีดำเนินการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อเองผู้ปฏิบัติงานในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ มีการสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงาน
- 3) กรณีดำเนินการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อเองกำจัดมูลฝอยติดเชื้อโดยเผาในเตาเผาชนิด 2 ห้องเผาที่สามารถควบคุมอุณหภูมิในห้องเผามูลฝอย และห้องเผาควันให้อยู่ไม่ต่ำกว่า 760 และ 1,000 องศาเซลเซียส ได้
- 4) กรณีให้ผู้อื่นกำจัดให้มีหนังสือ/เอกสารแสดงชื่อหน่วยงานที่รับมูลฝอยติดเชื้อไปกำจัด ที่เชื่อได้ว่ามีการนำมูลฝอยติดเชื้อไปกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง

สรุป

โรงพยาบาลเป็นหน่วยบริการสุขภาพให้แก่ประชาชนด้านรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ ควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพ กิจกรรมต่างๆ ในโรงพยาบาลที่ทำให้เกิดมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยติดเชื้อ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดปัญหาแกสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลและชุมชนใกล้เคียง โดยเฉพาะมูลฝอยติดเชื้อซึ่งเป็นมูลฝอยที่เป็นผลมาจากกระบวนการให้บริการรักษาพยาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในมนุษย์และสัตว์ และมีเตียงรับผู้ป่วยไว้รักษาพยาบาลภายในโรงพยาบาล ถ้าหากมีการจัดการไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลจะทำให้เกิดความเสียหายอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของบุคลากรในโรงพยาบาล ผู้มาใช้บริการและประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อภาวะสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชนรอบข้าง